A fogvatartottakkal való emberséges bánásmód aktualitásai

Javaslatok az Egyesült Királyságnak

Ellenszerek a rendőri túlkapásokra

Az Európa Tanács Ellenőrző Bizottsága legutóbbi vizsgálatát követően javasolta a tapasztalt hiányok felszámolása érdekében az ún. fogvatartotti főtisztviselő (chief officer) helyére, a rendőrségtől egy olyan, teljesen független szervezet létrehozását, amely a rendőrség elleni panaszokat vizsgálja ki. Ezt a rendőrök elleni panaszok hatóságát pedig közvetlenül Legfőbb Ügyészség (Crown Prosecution Service) ellenőrzése alá kellene helyezni. Minden egyes panaszt, ha helyén valónak találják, átküldik az ügyészséghez, ahol eldöntik, szükséges-e büntetőjogi eljárás vagy sem.

Megjegyzem, nem nehéz felismerni a magyar gyakorlat lényegének részben példaként állítását.

A Bizottság kötelezte a Legfőbb Ügyészséget, hogy adja meg részletesen annak indokát, miért maradt el a büntetőeljárás megindítása a rendőrökkel szemben, amikor a panaszolt magatartásukkal bűncselekményt valósítottak meg. Független vizsgálat történjék minden olyan, az elmúlt két évben megtörtént esetben, amelyben sikeresen tartottak igényt polgári jogi kártérítésre (Peren kívüli megegyezéseknél 10000 fontot meghaladó összegnél), beleértve a rendőri bántalmazást is.

A vizsgálat próbálja meg azonosítani azokat az eseteket, amelyekben – tekintettel a rendőrök ellen szóló feljelentések, állítások természetére és súlyára – a büntetőjogi és/vagy fegyelmi eljárásokat ellenük újra kell bírálni. Olyan szabályokat szükséges ezt követően kidolgozni, hogy a jövőben minden ilyen esetben a rendőröktől független szerv döntsön arról; induljon-e büntetőjogi és/vagy fegyelmi eljárás rendőrök ellen. A Bizottság javaslatából egyértelműen kitűnik, hogy a szóban forgó független szerv az ügyészség.

Jogi szabályozás tárgya kell, hogy legyen az Egyesült Királyságban az őrizetbe vett joga egy másik ügyvédhez, amikor a különleges ügyvéd (special solicitol) közreműködése késleltetett.

A Bizottság javaslata szerint a Fővárosi Rendőrségi Egészségügyi Vizsgálati űrlapot (Metropolitan Police Medical Examination Form) felül kell vizsgálni és módosítani annak érdekében, hogy biztosítva legyen, amit a Törvényszéki Orvosi Vizsgálók (Forensic Medical Examiners) lejegyeznek, így a vizsgált személy által elmondottakat vagy általa leírtakat egészségi állapotáról, a bántalmazásáról, továbbá az alapos orvosi vizsgálat megállapításait, végül az orvos konklúzióját.

A CPT külön megjegyezte, hogy mindenkinek, akit hosszabb időre -

legalább 24 órára vagy többre - őrizetbe vesznek, fel kell ajánlani a mindennapi lehetőséget a szabadtéri testgyakorlásra (sétára).

Tehát az őrizetben lévők is *„hosszabb időre"* fogvatartottnak tekinthetők, ezért a zárkát, helyiséget, ahová elhelyezik őket, emberi tartózkodásra oly módon kell alkalmassá tenni, mint ami előírás az előzetesen letartóztatottak és elítéltek esetében.

Határozottan javasolta a CPT, hogy az Egyesült Királyság hatóságai duplázzák meg erőfeszítésüket és fejlesszenek ki, alkossanak egy sokoldalú stratégiát a börtönök túlzsúfoltságának végleges megszüntetésére. Törekedjenek a HMP The Weare-n, a börtönhajón tartózkodó rabok hasznos munkával történő foglalkoztatása lehetőségeinek fejlesztésére. Tegyenek lépéseket azzal kapcsolatban, hogy egy erre képzett, szükség esetén elsősegélyt nyújtó személy (lehetőleg nővéri, gondozói képesítéssel) mindig legyen jelen a börtönben, így éjjel, valamint hétvégén is. Ha a fogvatartottak és a fogvatartó személyzet összlétszáma eléri a 400-at, szükséges, hogy általános orvos is látogassa gyakrabban az intézményt, erősítsék meg a nővéri testület létszámát is, sőt fogorvos is gyakrabban jelenjen meg. Megoldást kell találni a HMP The Weare-n tartózkodó rabok látogatásának megkönnyítésére és elősegítésére is. Érdeklődött a CPT a felszerelés rendszeresen történő cseréjéről, a rabok fizetésével kapcsolatos nehézségekről, a börtönhajóra szállításuk előtti információkról, ott, a zárkán kívül töltött időről, a könyvtár fejlesztésével kapcsolatos elképzelésekről, a szabadon bocsátás előtti felkészítő tanfolyammal kapcsolatos intézkedésekről, a börtönhajóról való hazalátogatás lehetőségeiről, a hajó közelebbi, *„központi"* területre elmozdításáról. Beszámolót kért a szervezett tevékenységek különböző formáiról (oktatás, munka, sport), amelyeket jelenleg tudnak ajánlani az intézményben tartózkodó raboknak, beleértve közülük azok számát és azt az időt, amit ezekkel a tevékenységekkel töltenek.

A Man szigeten lévő börtönnel kapcsolatban a CPT azonnali intézkedéseket követelt annak érdekében, hogy az elkülönített egységekbe helyezett rabok lehetőséget kapjanak minden nap legalább egy óra testgyakorlásra, sétára (szabad levegőn tartózkodás nálunk). Kifogásolta az elkülönített egységbe helyezett rabok megbilincselésének gyakorlatát, amikor a zárkájukon kívül tartózkodnak, követelte ennek sürgős vizsgálatát. Meghatározta, hogy melyik zárkába helyezhető el csak kettő, melyekben három rab, melyekben nem lehet hatnál többet és melyekbe lehet csak egy rabot elhelyezni. Kifogás tárgyát képezte a helyiségek karbantartása, tisztasága. A hatóságok intézkedését kérte a bizottság arra nézve, utasítsák a börtön dolgozóit arra, hogy ha egy rab olyan zárkában tartózkodik, amelyben nincsenek alapvető egészségügyi berendezések, s kéri a kiengedését az illemhelyre, akkor ezt a kérést haladéktalanul teljesítsék.

Törekedjenek a hatóságok a fogvatartottaknak felajánlott tevékenységek kiszélesítésére, különös figyelmet

szenteljenek a fiatalkorúaknak felajánlott rendszerek tökéletesítésére, az oktatásra (beleértve a testgyakorlást). Vizsgálják meg a szabadtéri sporttevékenységek biztosítását minden fogvatartott számára, a sportudvar újbóli használatba vételének lehetőségét. Figyeljenek arra, hogy megfelelő legyen a fiatalkorúak más bűnözőktől elkülönítése. Tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy biztosítsanak hasznos tevékenységeket és megfelelő emberi kontaktust azoknak a raboknak, akiket hosszabb időtartamra különítettek el a többiektől, az emberi társaságtól. Lényegesen csökkentsék a bezárás, mint fenyítés időtartamát. Tegyék lehetővé, hogy a fogvatartottak kapcsolatba kerülhessenek a börtönigazgatóval és a felügyelő testülettel bizalmas módon. Azonnal vizsgálják meg a börtönben lévő bútorozatlan cellák használatával kapcsolatos lépéseket. Gondoskodjanak arról, hogy egy arra képzett, szükség esetén elsősegélyt nyújtó személy (lehetőleg nővéri, gondozói képzettséggel) mindig legyen jelen a börtönben, éjjel is és hétvégeken is. Fejlesszenek ki egy sokoldalú öngyilkosságmegelőző programot.

A Bizottság javasolta, hogy a börtön egészségügyi dolgozói csak egészségügyi feladatokat lássanak el, továbbá a hatóságok vizsgálják újra ki a rabnők orvosi vizsgálatainál uralkodó állapotokat. Hozzájárult a CPT ahhoz a vizsgálat kapcsán indított kezdeményezéshez, mely szerint minden új, befogadott személyt már a megérkezés napján vizsgáljon ki egy egészségügyi bizottság és *„becsüljék meg"* nála az öngyilkosság kockázatát is. Törekedjenek a hatóságok az elítéltek látogatásai számának növelésére, hogy minden héten fogadhassanak látogatót. Egyetlen rab se legyen bilincsben, amikor látogatót fogad. A CPT feltételezte, hogy a Börtön Szabályzat intézkedéseit a testi fenyítéssel kapcsolatban hivatalosan hatályon kívül helyezik a Szabályzat soron következő átdolgozása alkalmával. Tájékoztatót szükséges adni írásban a fogvatartottnak a fellebbezés lehetőségeiről, a fegyelmi intézkedés okairól (azzal a feltétellel, hogy az információból hiányozhatnak részletek biztonsági okokból). Az eljárás során kapjanak lehetőséget a foglyok saját álláspontjuk kifejtésére, mielőtt végleges döntést hoznak.

A Bizottság tájékoztatást kért többek között olyan intézkedések megtételéről, mint a fizetős telefonok elhelyezéséről a bentlakók számára, a fogvatartottak elhalálozása esetén követett eljárásról, a Man szigeten lévő foglyok egészségügyi infrastruktúrájáról, ennek keretében a haladéktalan fogorvosi ellátás nehézségeinek megoldásával kapcsolatban, a börtöndolgozóknak biztosított speciális képzésről, a szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak alternatív elhelyezéséről.

Man sziget rendőrsége felhívást kapott arra, hogy ne fejtsenek ki több erőszakot a letartóztatásoknál, mint amennyi elengedhetetlenül szükséges, Casteltown rendőrállomáson legyen felszerelve mesterséges megvilágítással minden cella, az itt található zárkák semmilyen körülmények között ne szolgáljanak éjszakai elhelyezésre, a hideg (sobering-up) zárkába elhelyezett foglyokat lássák el matraccal

(amelyhez mosható huzat is tartozhat!), a hosszabb időre (24 óra vagy több) rendőri felügyelet alá helyezett személyek kapjanak lehetőséget szabadtéri testgyakorlásra (lehetőség szerint), a Peel rendőrállomáson található zárkák ritkán szolgáljanak éjszakai elhelyezésre. A Man sziget rendőrsége által őrizetbe vett személynek biztosítani kell a jogot egy másik ügyvédhez, amikor a különleges ügyvéd (special advocate) közreműködése késleltetett. A rendőri fegyelmi meghallgatásokon és a büntetés kiszabásánál legalább egy megfelelően képzett, független személynek jelen kell lennie, s inkább alkalmazzák a fegyelmi eljárásokra a polgári (munkajogi) szabályokat, mint a büntetőeljárás szabályait.

A CPT tehát a 24 órai fogvatartást már hosszabb időre történő fogvatartásnak tekinti, amelyre az annak megfelelő szabályokat kell alkalmazni.

Dr. Vókó György